
ІСТОРІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, ПРАВО, СОЦІОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Borysova O, Petrenko H, Shi Shenin. Tennis club system formation in Europe at the end of the XIX – the beginning of the XX centuries. Theory and Methods of Physical education and sports. 2019; 1: 89–92
DOI:10.32652/tmfvs.2019.1.89–92

Борисова О, Петренко Г, Ши Шенін. Формування клубної системи у тенісі в Європі наприкінці XIX – на початку XX ст. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2019; 1: 89–92
DOI:10.32652/tmfvs.2019.1.89–92

ФОРМУВАННЯ КЛУБНОЇ СИСТЕМИ У ТЕНІСІ В ЄВРОПІ НАПРИКІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Ольга Борисова, Геннадій Петренко, Ши Шенін
Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. У статті представлено результати дослідження передумов виникнення та формування клубної системи в тенісі, який є видом спорту, що має не тільки велику популярність у світі, а й колосальний досвід розвитку професійного та олімпійського напрямів. Створення сучасної інфраструктури дозволило не тільки досягти високої конкуренції, значних економічних показників, а й вирішити проблеми підготовки спортсменів високого класу. Найважливішою складовою цієї структури є формування клубної системи, яка має глибокі історичні корені. Саме аналіз передумов і особливостей розвитку на різних історичних етапах дозволить визначити чинники, закономірності формування і сучасні тенденції розвитку. Кінець XIX – початок XX ст. – це період становлення клубної системи, вирішення протиріч між англійським та французьким тенісом, які визначали політику розвитку цього виду спорту. Мета. Проаналізувати історичні передумови виникнення клубної системи в лаун-тенісі та її вплив на розвиток професійного тенісу. Методи. Аналіз та узагальнення літературних джерел, фотоматеріалів, Інтернет-ресурсів, проведення історичної аналогії, зіставлення й порівняння. Результати. Формування перших клубів обумовлено зростанням популярності гри як серед аристократів (аматорів), так і професійних спортсменів. Розширення географії розвитку цього виду спорту сприяло формуванню тенісних клубів на всіх континентах. Якщо на початку вони формувалися як клуби за інтересами, то в результаті стали виконувати інші функції, тобто сприяли формуванню системи змагань, організаційних основ розвитку виду спорту (асоціації, федерації тощо) і, що надзвичайно важливо, системі підготовки спортсменів високого класу. Сформовані клуби стали прототипом сучасних міжнародних центрів підготовки, які можна розділити на дві категорії: організатори найбільших тенісних турнірів (Вімблдон) та центри підготовки. Міграція тенісистів сприяла обміну досвідом, зростанню спортивних результатів, формуванню методик підготовки.

Ключові слова: клуб, лаун-теніс, професійний теніс.

Olha Borysova, Henadii Petrenko, Shi Shenin

TENNIS CLUB SYSTEM FORMATION IN EUROPE AT THE END OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE XX CENTURIES

Abstract. The article presents the results of studying prerequisites for the emergence and formation of a club system in tennis, a sports event that has both a great popularity in the world and an enormous experience in the development of professional and Olympic trends. Creation of modern infrastructure has allowed not only to achieve high competition, significant economic indices, but to solve the issues of preparing high-class athletes as well. The most important part of this structure is the formation of a club system that has deep historical roots. It is just the analysis of the prerequisites and peculiarities of development at different historical stages that will allow to determine the factors, regularities of formation and modern trends of development. The end of the XIX–the beginning of the XX century was the period of club system formation, the resolution of the contradictions between English and French tennis, which determined the policy of this sports event development. Objective. To analyze the historical prerequisites of the club system in the lawn tennis appearance and its impact on professional tennis development. Methods. Analysis and synthesis of literary sources, photomaterials, Internet resources, carrying out of historical analogy, comparison. Results. Formation of the first clubs was due to the increasing popularity of the game both among aristocrats (amateurs) and professional athletes. Expansion of the geography of this sports event development contributed to the formation of tennis clubs in all continents. While at the beginning they were formed as clubs for interests, then they began to perform other functions, that is, they contributed to the formation of a

system of competitions, organizational foundations for the development of sports event (associations, federations, etc.) and, most importantly, the system of preparation of high class athletes. The formed clubs became a prototype of modern international training centers, which may be divided into two categories: the organizers of the largest tennis tournaments (Wimbledon) and training centers. Migration of tennis players facilitated the exchange of experience, the growth of sports results, the formation of training methods.

Keywords: club, lawn tennis, professional tennis.

Вступ. Теніс – вид спорту, який не тільки користується великою популярністю у світі, а й має колосальний досвід розвитку професійного та олімпійського напрямів. Створення сучасної інфраструктури дозволило досягти високої конкуренції, значних економічних показників та вирішити проблеми підготовки спортсменів високого класу. Найважливішою складовою цього процесу є формування клубної системи, яка має глибокі історичні корені. Саме аналіз передумов і особливостей розвитку на різних історичних етапах дозволить визначити чинники, закономірності формування і сучасні тенденції його розвитку.

Кінець XIX – початок XX ст. – це період становлення клубної системи, вирішення протиріч між англійським та французьким тенісом, які визначали політику розвитку цього виду спорту. У результаті центр популярності тенісу перемістився на Британські острови. Цьому багато в чому сприяли часті поїздки та міграція тенісистів з Франції. Така ситуація склалася у зв'язку з революцією і подальшими наполеонівськими війнами та занепадом цього виду спорту у Франції [4].

Найважливішою подією у розвитку тенісу наприкінці XIX – на початку XX ст. був вихід реал-тенісу із залів на відкриті майданчики, чому сприяла поява гумових порожнистих м'ячів. Із початком використання майданчиків для гри в крикет (трав'яні корти) з'явився новий різновид тенісу – лаун-теніс, який своєю популярністю затьмарив всі види спорту (на Іграх I Олімпіади був представлений найбільшою кількістю учасників). Такі зміни позитивно позначилися на підготовці професійних тенісистів [1, 2].

Формування клубної системи значно вплинуло на розвиток сучасного тенісу, але, на нашу думку, передумови її розвитку у другій половині XIX – на початку XX ст., становлення клубів як осередку професійної підготовки тенісистів, що сприяли б розвитку професійного тенісу, досліджені недостатньо.

Дослідження виконано відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016–2020 рр. Міністерства України у справах молоді та спорту за темою 2.20 «Удосконалення змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у спортивних іграх» (номер держреєстрації 0116U001628).

Мета дослідження – проаналізувати історичні передумови виникнення клубної системи в лаун-тенісі та її вплив на розвиток професійного тенісу.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, фотоматеріалів, Інтернет-

ресурсів, проведення історичної аналогії, зіставлення й порівняння.

Результати дослідження та їх обговорення. Перші спогади про тенісний клуб зустрічаємо в книзі англійського автора Роберта Лукіна «Трактат про теніс члена тенісного клубу», яка побачила світ у 1822 р. Автор був секретарем лондонського клубу «Хемптон-корт», побудованого в 1675 р. [2].

Винахід американця Чарльза Гуд'їра способу термічної вулканізації каучуку (запатентованого в 1844 р.) сприяв появі порожнистих гумових м'ячів, у яких був більш високий відскік від ґрунту і трави, що дозволило тенісистам перебраться на відкриті майданчики. Перші такі м'ячі з'явилися в Німеччині в 1870 р. й швидко почали використовуватися тенісистами в Європі, наприклад, майор Уінгфілд Клоптон застосовував їх у запатентованому в 1874 р. обладнанні для гри «Сферистерія» [9].

У тому самому році англієць Джон Мойер Хітскоут як професійний гравець, який займався до цього реал-тенісом (чемпіон світу), та один із членів комітету в клубі крикету «Мерілбон», де відповідав за розробку оригінальних правил лаун-тенісу, запропонував обклеювати м'ячі білим суком [7].

Завдяки зміні м'ячів для гри у другій половині XIX ст. теніс досяг досить швидких темпів розвитку та набув популярності серед спортсменів і аматорів. Цю подію можна вважати початком епохи лаун-тенісу, оскільки саме в цей період формуються правила гри, регламент змагань, відповідний інвентар.

У 1872 р. Гаррі Джем спільно зі своїми товаришами в передмісті Бірмінгема – Лемінгтоні – заснували перший клуб любителів тенісу. Гаррі Джем, який став головою клубу, провів перший тенісний турнір на трав'яному газоні [5]. Гра проходила на полі для крикету.

Одним із найвідоміших клубів є Всеанглійський клуб лаун-тенісу, що знаходиться у Вімблдоні, його засновано 23 липня 1868 р. як крикет-клуб. У 1875 р. клуб любителів крикету округу Мерілбон в Англії опублікував нові правила гри в теніс. Згодом Міжнародна тенісна федерація (ITF) прийняла рішення вважати цей рік часом народження сучасного тенісу, а місцем народження – трав'яні майданчики англійського клубу любителів крикету в містечку Вімблдон недалеко від Лондона [1, 3].

Наприкінці XIX ст. в багатьох розвинутих країнах виникають перші лаун-тенісні клуби. Підтвердженням цьому є створення Асоціації сто-

річних тенісних клубів, які відстоюють традиції з початку заснування тенісних клубів наприкінці XIX ст. та признані Міжнародною федерацією тенісу (Kungl. Lawn Tennis Klubben – 1879 р., Cumberland Lawn Tennis Club – 1880 р., LTTC ROT – WEISS Berlin – 1897 р., Real Club de France – 1899 р. та ін.) [10, 13].

Новому стрімкому розвитку тенісу у Франції сприяли організація дозвілля та проведення змагань з лаун-тенісу англійськими туристами (починаючи з 1878 р.) в курортних і портових містах. У Гаврі, Динарі і Каннах з'являються перші французькі клуби. Близько 1890 р. гоночний клуб Парижа «Стад Франс» і спортивний клуб острова Пюто почали будувати тенісні корти [11].

У тому самому році Союз французьких спортивних товариств, який на той час був першою спортивною федерацією, опублікував правила лаун-тенісу, засновані на англійській моделі. Але введення лаун-тенісу супроводжується енергійною прес-кампанією, яка звинувачує Союз в імпорті англійського спорту, і вимогою заборони його у Франції. Для врегулювання ситуації потрібне було втручання П'єра де Кубертена. У червні 1891 р. на острові Пюто відбувся перший чемпіонат Франції з тенісу.

До 1895 р. змагання з лаун-тенісу проводяться влітку на пляжах або на території деяких французьких клубів. З цієї причини союз французьких спортивних товариств вирішує побудувати корти для занять тенісом у зимові місяці і в 1895 р. Тенісний клуб Парижа спорудив два криті майданчики (поверхня: дубова підлога) [9].

Завдяки тенісному клубу на острові Пюто кількість турнірів збільшується, і вони стають відкритими для іноземців. У той самий час під впливом британських туристів готелі, курортні табори та туристичні агентства будують свої тенісні корти на курортах Франції. Таким чином, теніс поступово перетворюється на хобі. Федерація намагається обмежити цей дилетантський підхід у тенісі й зобов'язує гравців приєднатися до федерації (мати ліцензію) та змушує організаторів турнірів брати ліцензію [7].

Надзвичайна популярність цього виду спорту та поява тисяч нових гравців сприяла поширенню тенісу по всій Європі. В Італії перший тенісний клуб було засновано у 1878 р. в Бордігері завдяки поширенню англійського варіанту – лаун-

тенісу. У 1903 р. в Іспанії з'явилися тенісні корти в Барселоні (клуб був пов'язаний з англійською федерацією тенісу). У Німеччині перший клуб з'явився в 1881 р. в Баден-Бадені, а з 1887 р. в Гамбурзі вже існував клуб, заснований англійцями. Норвегія створює свій перший тенісний корт в 1881 р. в Тулларні. Клуби відкриваються в Нідерландах у 1882 р., Португалії в 1889 р., Бельгії в 1890 р. [8, 12].

Популяризація лаун-тенісу сприяла поширенню його у період з 1890 по 1900 р. по всьому світу, насамперед, в англійських колоніях на всіх континентах: клуби RSY, ROYAL KINGS PARK – Австралія, MONT ROYAL – Канада, GYMKHANA CLUB LTD – Індія [6]. У Сполучених Штатах першими були такі тенісні клуби: Ново-Орлеанський, створений у 1876 р., WEST SIDE, LONGWOOD та ін. [5].

Таке поширення цього виду спорту та створення клубів у всіх країнах вплинуло на розвиток професійного тенісу завдяки змаганням, які організовувалися та проводилися на комерційній основі як між клубами [12], так на рівні країн (чемпіонати країн та чемпіонати світу).

Висновки:

1. Поява перших клубів обумовлена зростанням популярності тенісу як серед аристократів (аматорів), так і професійних спортсменів. Розширення географії його розвитку сприяло виникненню тенісних клубів на всіх континентах. Якщо на початку вони формувалися як клуби за інтересами, то згодом стали виконувати інші функції, передовсім сприяли формуванню системи змагань, організаційних основ розвитку виду спорту (асоціації, федерації тощо) і, що надзвичайно важливо, системі підготовки спортсменів високого класу.

2. Клуби стали прототипом сучасних міжнародних центрів підготовки, які можна розділити на дві категорії: організатори найбільших тенісних турнірів та центри підготовки. Міграція тенісистів сприяла обміну досвідом, зростанню спортивних результатів, формуванню методик підготовки.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з формуванням організаційних та методичних засад підготовки професійних тенісистів у першій половині XX ст.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Література

1. *Борисова ОВ.* Современный профессиональный спорт и пути его развития в Украине (на материале тенниса). Киев: Центр учебной литературы; 2011. 308 с.
2. *Имас ЕВ, Борисова ОВ.* Профессиональный теннис: проблемы и перспективы развития: монография. Киев: Олимп. лит. 2017. 288 с.
3. *Міжнародна федерація тенісу (International tennis federation) [Electronic resource] / Режим доступу до сайту: <http://www.itftennis.com>*
4. *Ші Шенін, Борисова ОВ, Петренко ГВ.* Развитие профессионального тенниса в Европе эпохи Возрождения. В: Молодь та олімпійський рух. Зб. тез доп. XI Міжнар. конф. молодих вчених; 10–12 квітня 2018 р. [Електронний ресурс]. Київ, 2018: 48–49.

5. *Baker WJ.* Sports in the Western world (Rev. ed., Illini books ed.). Urbana: University of Illinois Press, 1988. 359 p.
6. *Bryant JE.* Game / Set / Match: A Tennis Guide (8th ed.). Australia, Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning, 2011. 192 p.
7. *Gillmeister H.* Cultural History of Tennis (Second ed.). London: Equinox Publishing LTD, 2017. 632 p.
8. *Guttman A.* Sports: the first five millennia. Amherst, Mass.: University of Massachusetts Press, 2004. 448 p.
9. *Wilson E.* Love Game: A History of Tennis, from Victorian Pastime to Global Phenomenon. London: Serpent's Tail, 2015. 320 p.
10. *Kungl.* Lawn Tennis Klubben [Electronic resource] / Режим доступу до сайту: <http://www.kltk.se>
11. Racing Club de France [Electronic resource] / Режим доступу до сайту: <http://www.racingclubdefrance.org>
12. Real Club de Tennis Barcelona [Electronic resource] / Режим доступу до сайту: <http://www.rctb1899.es>
13. LTTC Rot-Weiss Berlin [Electronic resource] / Режим доступу до сайту: <http://www.rot-weiss-berlin.de>

Literature

1. *Borisova OV.* Modern professional sport and ways of its development in Ukraine (as exemplified by tennis). Kiev: Tsentr uchebnoy literatury; 2011. 308 p.
2. *Imas EV, Borisova OV.* Professional tennis: issues and prospects of development: monograph. Kiev: Olimpiyskaya literatura; 2017. 288 p.
3. International tennis federation. [Electronic resource] / Access mode: <http://www.itftennis.com>
4. *Shi Shenin, Borysova OV, Petrenko HV.* Professional tennis development in Europe during the Renaissance era. In: Molod ta Olimpiyskiy rukh. Zbirnyk tez dopovidey XI Mizhnarodnoi konferentsii molodykh vchenykh; 10–12 April 2018. [Electronic resource]. Kyiv, 2018: 48–49.
5. *Baker WJ.* Sports in the Western world (Rev. ed., Illini books ed.). Urbana: University of Illinois Press, 1988. 359 p.
6. *Bryant JE.* Game / Set / Match: A Tennis Guide (8th ed.). Australia, Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning, 2011. 192 p.
7. *Gillmeister H.* Cultural History of Tennis (Second ed.). London: Equinox Publishing LTD, 2017. 632 p.
8. *Guttman A.* Sports: the first five millennia. Amherst, Mass.: University of Massachusetts Press, 2004. 448 p.
9. *Wilson E.* Love Game: A History of Tennis, from Victorian Pastime to Global Phenomenon. London: Serpent's Tail, 2015. 320 p.
10. *Kungl.* Lawn Tennis Klubben [Electronic resource] / Access mode: <http://www.kltk.se>
11. Racing Club de France [Electronic resource] / Access mode: <http://www.racingclubdefrance.org>
12. Real Club de Tennis Barcelona [Electronic resource] / Access mode: <http://www.rctb1899.es>
13. LTTC Rot-Weiss Berlin [Electronic resource] / Access mode: <http://www.rot-weiss-berlin.de>

Надійшла 09.02.2019

Інформація про авторів

Борисова Ольга Володимирівна,
<https://orcid.org/0000-0002-2311-1921>,
 borisova-nupesu@ukr.net,

Петренко Геннадій Валентинович
<https://orcid.org/0000-0002-1706-9667>,
 g.petrenko.61@gmail.com

Ши Шенін
<https://orcid.org/0000-0002-2633-2666>
 sheshenin@ukr.net

Національний університет фізичного виховання і спорту
 України,
 03150, Київ, вул. Фізкультури, 1.

Information about the authors

Borysova Olha
<https://orcid.org/0000-0002-2311-1921>,
 borisova-nupesu@ukr.net,

Petrenko Hennadii
<https://orcid.org/0000-0002-1706-9667>,
 g.petrenko.61@gmail.com

She Shenin
<https://orcid.org/0000-0002-2633-2666>
 sheshenin@ukr.net

National University of Ukraine on Physical Education and Sports,
 03150, Kyiv, Fizkultury st., 1